

## Represaliat: Enric Murà Casamajor<sup>1</sup>

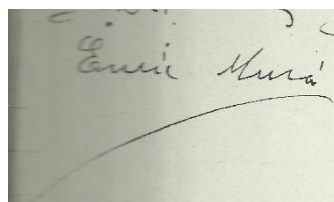
**PARAULES CLAU:** CNT, Agustí Murà i Bayona, Federació Comarcal del Montserrat, Pere Quert, Buenaventura Durruti, Joan Roigé, Escola racionalista, Fets d'Octubre, Joan Bellés, Ramon i Miquel Soler Bros, maquis.

Per citar aquest document: LLORDELLA, Joana; MAMPEL, Blanca. Biografia d'Enric Murà Casamajor dins del projecte Memorial Democràtic del Baix Llobregat [en línia], Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (2025), <http://www.memorialbaixllobregat.cat/testimonis-i-biografies/repressio-franquista/biografia-82.htm>, [data de la consulta]

D'aquest aldarull de coses que deixem escrites se'n desprèn fàcilment que a la gent de demà és inevitable que ens toqui el rebre avui. Però resta dempeus que la Idea és justa i bella, i que la finalitat és el Paradís.

París 1974, Joan Ferrer Saiol "Costa Amunt"

L'Enric Murà i Casamajor va néixer a Esparreguera l'any 1897 i va morir l'any 1963 també a Esparreguera.

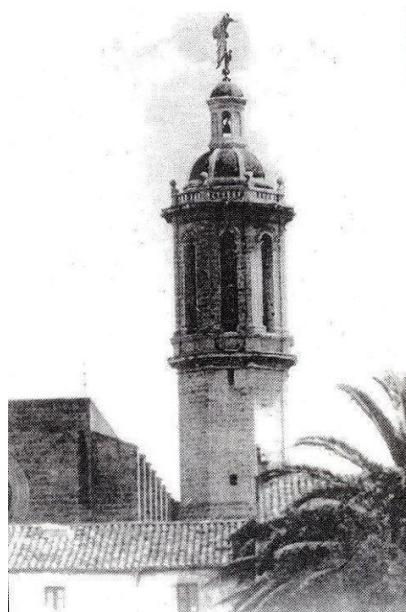
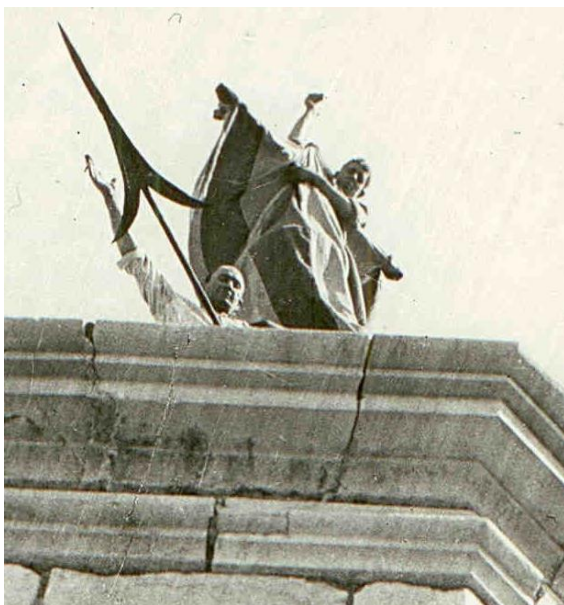


Sabem que primer treballà de forner a Terrassa i després a la indústria tèxtil, a Esparreguera. Va tenir tres fills, l'Agustí, que és a qui vàrem fer l'entrevista – que és la base d'aquesta biografia– i dues filles més petites; ambdues van morir de ben jovenetes. L'una va morir cremada i l'altra de diftèria. La gran tenia set anys i la petita cinc o sis. A la fusteria que tenia la família al carrer Cavallers<sup>2</sup>, situada davant de la farmàcia, hi havia una estufa de "serradures" que es va inflamar i va encendre la roba de la nena que jugava allí.

---

<sup>1</sup> Document extret de les entrevistes a Agustí Murà dins del projecte Memorial Democràtic del Baix Llobregat: *De les experiències personals a l'èxit col·lectiu*. Data: Esparreguera, 2007. Entrevistadores: Joana Llordella Zamora i Blanca Mampel Ayuso. Transcriptora: Neixé Castellano. Directors del projecte: José Fernández i Elionor Sellés.

<sup>2</sup> També tenia una vinya a la Vinya Nova d'Esparreguera.



Esparreguera, proclamació de la República, 1931. Veiem en Salvador Cortada, escollit alcalde aleshores, penjant la senyera i la bandera republicana al campanar. Font: AMES

L'Enric Murà fou militant del sindicat de la CNT i del comitè d'empresa de la fàbrica Montané i Font<sup>3</sup> d'Esparreguera. Segons el seu fill, Agustí Murà, va ser el fundador de la CNT en aquesta vila. Per altra banda, sabem que va ser un dels representants del Sindicat Únic de Treballadors d'Esparreguera en el Ple Regional de Catalunya de Sindicats de la CNT, celebrat a Barcelona el març de 1933.

El nostre represaliat participà en diverses conferències i reunions clandestines durant la Dictadura de Primo de Rivera. Segons el nostre informant, l'Enric també va ser l'encarregat de proclamar la República Catalana al balcó de l'Ajuntament Esparreguera<sup>4</sup>.

---

<sup>3</sup> Aquesta empresa es trobava a la cruïlla del carrer de Sant Lluís i del carrer Balmes. Els propietaris de la fàbrica tenien la fàbrica de filatures a Sant Joan de Vilatorrada. La feina s'organitzava en diferents seccions: blanqueig, tint i acabats –on hi acostumaven a treballar homes– i telers i preparació, amb tasques dutes a terme majoritàriament per dones.

<sup>4</sup> No hem trobat cap fotografia d'aquest moment, solament la de l'alcalde Cortada, juntament amb un amic, quan pugen al campanar per hissar-hi la senyera, i una altra on es poden veure unes criatures, joves i treballadors, com en Zayas, al balcó de l'Ajuntament.



El dia de la proclamació de la República al balcó de l'Ajuntament d'Esparreguera. Font: AMES

El meu pare va proclamar la república a Esparreguera –aleshores l'Agustí tenia vuit anys–. Jo recordo que vaig arribar d'escola, estava assegut a la vorera del carrer Cavallers i sento una veu, uns crits que coneixia, i era el meu pare a dalt del balcó de l'Ajuntament. Va estripar el retrat del rei Alfons XIII i va llençar-lo pel balcó<sup>5</sup>, i va anunciar: Des d'ara queda proclamada la República<sup>6</sup>.

L'Agustí Murà rememora que el seu avi va fer un comentari: *Massa banderes, ho pagarem car això.*

Durant la Guerra Civil Espanyola, l'Enric va ser regidor per la CNT a l'Ajuntament d'Esparreguera a partir d'octubre de 1936.

El dia catorze de juny de 1937, prèvia convocatòria d'una sessió extraordinària, a iniciativa de l'alcalde Miquel Galceran<sup>7</sup>, es reuní el ple de l'Ajuntament per tal d'establir, de manera definitiva, el funcionament de la Corporació municipal, d'acord amb les disposicions de la Llei catalana i Decret de Seguretat d'Interior del primer de març del mateix any, com a conseqüència de la reorganització efectuada en el si de la corporació, el dia 11 de juny del 1937<sup>8</sup>. En aquest ple,

<sup>5</sup> Aquesta informació coincideix amb el d'un testimoni d'Esparreguera que declarà en contra de l'Enric en el seu Consell de Guerra.

<sup>6</sup> Era el mateix dia que ho va fer el president Macià, el 14 d'abril del 1931. entrevists a Agustí Murà. Esparreguera, 2007. Entrevistadores: Joana Llordella Zamora i Blanca Mampel Ayuso. Transcriptora: Neixé Castellano.

<sup>7</sup> Acta del dia 14 de juny de 1937 de l'Ajuntament d'Esparreguera. AMES

<sup>8</sup> En el ple anterior, el POUM al·legà formalment que no hi pensava formar part i que rebutjava assumir les responsabilitats derivades de la formació d'un Consell Municipal amb "els mateixos defectes que l'anterior".

l'Enric Murà Casamajor, com a representant de la CNT, adquiria l'atribució de Conseller-Regidor 1r dels Departaments de Sanitat i Assistència Social, a més de Serveis Públics i Economia<sup>9</sup>.

Hem trobat informació que afirma que després de la guerra l'Enric s'exilià a França i que, quan en tornà, fou detingut<sup>10</sup>. Segons ens relatà el seu fill, no marxà a França, tot i que començà el camí. Passà per un periple de pobles, juntament amb la seva família, fins a refugiar-se a Barcelona a casa d'un familiar. Allí va ser denunciat per una esparreguerina que el va trobar pel carrer i va ser empresonat durant set anys:

El pare va estar tancat set anys. El motiu: el pare era una persona destacada de la CNT. El van agafar i el van martiritzar a comissaria, el varen posar en una txe. Més tard, el varen portar al Palau de les Missions i després a la Model.<sup>11</sup>

Segons el seu fill, a l'empresa Montané i Font hi havia un comitè d'empresa mal format, amb moltes controvèrsies. Hi treballava també en Dàmaso Hinojosa<sup>12</sup> (sindicalista mort a Esparreguera, l'1 de maig de 1933, a causa d'un cop de fusell per part d'un guàrdia civil que possiblement no li volia permetre el pas fins a la seu de la CNT). Tots els del comitè d'aquesta empresa en aquest període eren de la CNT.



Homenatge a Dàmaso Hinojosa l'any 1933 a la Plaça de l'Església d'Esparreguera. Imatge de l'arxiu Puig.

Segons Agustí Murà<sup>13</sup>, durant la República, hi havia molts afiliats a la CNT, sobretot en algun període que els treballadors i treballadores es veien obligats a estar-ne afiliats per a poder treballar en segons quins llocs, i no hi havia massa per triar. En crear-se la UGT força gent es va canviar de sindicat.

Joan Ferrer Saiol, en el seu llibre *Costa Amunt*, ens fa una referència a l'Esparreguera sindicalista dels anys 20 del segle xx, on també hi participà l'Enric

<sup>9</sup> Llibre d'actes núm. 599, sessió del dia 14/06/1937. AMES.

<sup>10</sup> MARTÍNEZ DE SAS, Maria Teresa (2000) : *Diccionari biogràfic del moviment obrer als Països Catalans*. L'Abadia de Montserrat.

<sup>11</sup> MURÀ, Agustí (2007). Entrevista citada.

<sup>12</sup> Vegeu la seva biografia en aquest web.

<sup>13</sup> *Ibíd.*

Murà. Creiem interessant transcriure aquest ambient per tal d'entendre millor la figura del nostre protagonista.

Jaume Mas del Masroig, venia a casa en bicicleta i nosaltres anàvem en bicicleta a Esparreguera com a tornajournals. Mas era l'argent viu de la colla esparreguerina i el seu íntim Martí Bosch ens deixava la vinya de Can Roca per a fer-hi *sentades*. Entre pàmpols, eren els preliminars del Sindicat cenetista que tant s'oposaria a Sedó, feudal de Can Broquetes, sota el Cairat. A dalt, al Mas d'en Gall, Joan Roigé hi feia classe racionalista a una dotzena de marrecs a canvi de minestra i d'un porxot amb palla on fer-hi les dormides. Els anys 20 del segle, d'estoics encara n'hi havia.<sup>14</sup>

I en Jaume Mas ens relata, en el mateix llibre<sup>15</sup>:

Fa uns dies em visità Joan Bellès<sup>16</sup>, esparreguerí, que ara viu a Perpinyà procedent de Clermont-Ferrand. I com que ell i jo sabem que t'interesses per coses del nostre temps per a dir-hi la teva, he pensat fer un recull del que vaig veure i obrar a la vila del ponent montserratí, i ficar-lo dintre d'un sobre amb destinació teva. Amb la condició que on jo no arribi, l'amic Pere Quert<sup>17</sup>, de la Rochelle, hi podria arribar.

Sóc arribat a Esparreguera l'any 1907 de la mà de la meva família. El poble era pagès i industrial, car, a més de la fabricassa Sedó, de sota el riu, hi havia a dalt una fabriqueta de tovalloles i uns quants forns de terrisseries. En aquell temps el mercat públic es feia els diumenges, servint d'esplai als vilatans, car de distraccions n'hi havia poques. A les Coves del Salnitre no hi anava quasi ningú, per cares i mal explicades. Agradava més un vals amb remolí a l'Ateneu o a L'Estrella (...)

De sindicalismes ni se'n parlava, en els dies de la meva juvenesa. Jo ja sentia el problema, però un amic que tenia, m'abandonà per altres cabòries. Tractant de fer foc nou, un tal Musté<sup>18</sup>, comunista, em llevava la "parròquia" de jovenets prevista; em costava de fer el grupet, la mar i arenes (...)

Volent furgar la vida social d'Esparreguera vella, he hagut de renunciar per no trobar res de notable. Socialment, em fa l'efecte que Esparreguera era un poble verge.

---

<sup>14</sup> FERRER SAIOL, J. (1975): *Costa Amunt*. Choisy-le-Roi, Gòndoles.

<sup>15</sup> *Ibidem*.

<sup>16</sup> Un altre dels nostres represaliats, del qual poden veure la fitxa en aquest web. El dia 8 de gener de 1957, la Guàrdia Civil el detingué juntament amb altres dos esparreguerins, acusats d'ajudar el maqui Quico Sabaté.

<sup>17</sup> Un barber esparreguerí anarcosindicalista que s'hagué d'exiliar a França.

<sup>18</sup> Es refereix a Miquel Musté, represaliat esparreguerí company de Murà a l'Ajuntament d'Esparreguera com a representant de la Unió de Rabassaires, amb atribució del Departament d'Agricultura. AMES. Poden trobar la seva biografia en aquest web.

Amb Joan Folch<sup>19</sup>, Magí Bosc, Teresa Torrelles<sup>20</sup>, Joan Graells, Pere Quert, Vidal, **Enric Murà**, Elena<sup>21</sup>, etc., començarem la tanda d'excursions proselitistes a les que alguns igualadins concorrien.

Llavors jo tenia casa gran i el meu domicili feia de centre sindicalista. Per la cosa d'expansió ens servíem de la societat recreativa liberal Les Canyes. Una de les coses de bé, fetes aquells dies, és la protecció oferta a companys forasters perseguits per les autoritats, i penso en el prioratí Àngel Vernet, en Guerrero de Sabadell, en Corbella de Solsona. En qualitat de malalt vaig tenir a casa el vostre –el nostre– Josep Cuatrecasas<sup>22</sup>.

Secundats per Joan Saus i Lluís Puig, de Martorell, per Dinarès, d'Olesa; Fàbregues, de Monistrol, i altres de Collbató, Bruc, Abrera, Masquefa, La Beguda, etc..., intentàrem establir la **Federació Comarcal del Montserrat**, dita així en contraposició al monopoli benedictí de la muntanya. La federació no prosperà per topar amb massa gent inerta. A més, el poble esparreguerí temia el burgès Sedó, que tenia per lema: "Preferir un lladre a un sindicalista". Les meves activitats em valgueren una tancada de dos mesos en un calabós de la vila, on em podia relacionar i rebre encàrrecs per la reixa, gràcies a unes noies d'una sastreria veïna. Una d'elles, la Dolors Segarra, esdevindria, temps a venir, dona del Magí Bosc, en casori civil el primer del poble. De la presó local no em traslladaren a la Model de Barcelona mercès a un individu reaccionari, la família del qual la meva mare havia ajudat en assumpte apreciable. I encara aquest estrany home em feia receptor de "Liberión", periòdic àcrata que en temps de la Dictadura de Primo a París publicaven i a Espanya hi entrava clandestinament.

Per si haig de contar una anècdota, apunta't aquesta: Jo tenia un conegut del treball, Ricard, que feia de sagristà a l'església de la vila. I havent-hi jo entrat amb Magí Bosc en dia de sermó de quaresma, el sagristà se'ns posà al costat temorenc de la nostra estranya presència. "No t'alarmis, Ricard –li vaig dir– solament duem dues bombes, una aquesta i l'altra jo: dues bombes pensants que en català en diem caps." Ricard s'apartà tocant l'ase.

---

<sup>19</sup> Al llistat de sindicalistes assistents al Congrés Regional de Camperols de la Confederació Regional del Treball de Catalunya (CRTC) a Barcelona, el setembre de 1936, hi apareix un Joan Fol com a representant del Sindicat Únic. Creiem que hi ha una confusió en la transcripció del nom. <http://www.veuobrera.org/00finest/936ass-pp.htm> (data de consulta 15-7-2015). Segons ens declarà l'Agustí Murà, aquest era un pagès que treballava a Can Castells i era molt amic del seu pare.

<sup>20</sup> Poden trobar la seva biografia en aquest web.

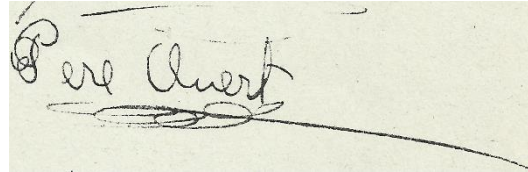
<sup>21</sup> Probablement es refereix a Francesc Elena i Julià, esparreguerí represaliat que formà part del consistori en companyia de Murà. Militant de la CNT durant els anys de la Segona República, fou delegat Sindical pel Sindicat Únic de Treballadors d'Esparreguera als dos Plens de la Confederació Regional del Treball de Catalunya que tingueren lloc a Barcelona l'agost de 1931 i el març de 1933. MARTÍNEZ DE SAS, Maria Teresa et altri (2000), op. cit. Poden ampliar informació en la seva biografia d'aquest web.

<sup>22</sup> Josep Cuatrecasas. Militant de la CNT a Igualada. Representant el Sindicat d'oficis varis d'Igualada va assistir al Ple de Sindicats de la CRTC, celebrat a Barcelona l'agost de 1931. Fou redactor del periòdic "El Sembrador" (1931).

L'any 1930 vaig desaparèixer d'Esparreguera, precisament quan s'inflamava la fervorositat sindicalista. I ara salut, i a veure quan tornem a fer un arròs vegetarià a l'alzinar del Bedorc<sup>23</sup>.

També en Pere Quert ens diu la seva:

Jo era el més jove de la colla formada per Mas, Bosc i Vidal, colla aviat eixamplada per dos germans del propi Bosc i els també germans Ribera. Mestre Roigé baixà del Mas d'en Gall

A photograph of a handwritten signature in dark ink on a light-colored, slightly aged piece of paper. The signature reads 'Pere Quert' in a cursive, somewhat stylized script. Below the name, there are several horizontal lines and loops, possibly representing a flourish or the end of a line of text.

per obrir escola moderna a vila, i malgrat que després derivà en reformista, en aquells dies havia de fer bona feina. El vaig trobar el 1939 al concentracionari de St-Cyprien amb la moral als peus.

Arribada la revolució del 1936, nosaltres creàrem una Cooperativa de distribució i una Col·lectiva de pagesos, de funcionament apreciable. Joan Folen n'era l'ànima. El que ens donà més maldecaps i tasca, va ser la Col·lectiva Industrial, comprenent filats, teixits, tintoreria, blanqueig i acabats, en llençols i altres robes blanques; i tovalloles, i mocadors. D'importància també n'assolí la Col·lectivitat de Rajolers i Terrissaires, que es desenrotllà amb profit i entusiasme.

Els pagesos col·lectivistes comparaven les onze i més hores de treball de quan eren esclaus de la terra –gran esforç untat de misèria–, amb les menys hores d'ara i repartiment equitatiu de la producció col·lectivament aconseguida.

Del pèssim final de l'Elena<sup>24</sup> gran i els elements que el seguien, sols te'n contaré cinc cèntims. Ell viu precàriament a Txecoslovàquia en premi d'haver-se tornat comunista, i els seus acòlits restaren a vila per enclastrar-se de nou a la vulgaritat de la que, segons semblava, s'havien emancipat. El que compta de l'home és la seriositat i la constància.<sup>25</sup>

Segons l'Agustí, el seu pare era amic de Buenaventura Durruti. Aquest havia estat a casa seva a sopar, tot i que s'allotjà a la fonda de cal Milo.

---

<sup>23</sup> Un petit poble del municipi de Piera (Anoia).

<sup>24</sup> Represaliat esparreguerí que, en finalitzar la guerra, s'hagué d'exiliar. Havia estat conseller a l'Ajuntament d'Esparreguera. Poden veure la seva biografia en aquest web.

<sup>25</sup> FERRER SAIOL, J. (1975), op. cit.

**C. N. T.**

SINDICATO ÚNICO DE TRABAJADORES DE ESPARRAGUERA

MADOZ, 10, 1.º, 1.º

Esparraguera, 7 de Diciembre de 1934

Ciudadano Alcalde: Este Sindicato le notifica que para el sábado día 10 de este mes tiene organizado un mitin de afirmación sindical a cargo de los siguientes oradores; María Durán, Severino Campos, Montserrat y Buenaventura Durruti. Dicho mitin tendrá lugar en el "Centro Cultural Obrero" y rogamos, para la celebración del mismo, el consiguiente permiso, que esperamos se dignará otorgar.

Por el Sindicato

El Secretario

Joan Folch



Telegrama de la CNT d'Esparraguera, sindicat situat al c/de Madoz (actual Taquígraf Garriga), núm. 10, 1r, 1a. El telegrama està signat pel secretari Joan Folch, i va dirigit a l'alcalde de la vila. En aquest document podem veure, entre d'altres, el nom de Buenaventura Durruti. Font: El vam localitzar a l'arxiu de la Biblioteca L'Ateneu d'Esparraguera però actualment es troba a l'AMES.


**TELEFONEMA**

DIRECCIÓN:

*Gobernador a Alcalde*

---

**COMPañÍA TELEFÓNICA NACIONAL DE ESPAÑA**



**TELEFONEMA**

**INDICACIONES DE ORDEN INTERIOR**

Retransmitido a \_\_\_\_\_ Hora \_\_\_\_\_ Op. \_\_\_\_\_

Dado por teléf. a las \_\_\_\_\_ Envíese \_\_\_\_\_

Tel.º ocupado a las \_\_\_\_\_ No se envíe \_\_\_\_\_

Tel.º no contesta a las \_\_\_\_\_

De *Barcelona* para **ESPARAGUERA**

Núm. *169h* palabras *3h* fecha *10-12-32* hora *16'38*

Indicaciones especiales \_\_\_\_\_

Med. 1001-500.000-3-32

*5941. Queda autorizado mitin afirmacion sindical en el Centro Cultural a cargo de los oradores que indica en su telegrama de ayer.*

*16/61*

Conviene a Vd. dirigir su contestación al número del teléfono si figura debajo de la firma.

Avisos: Es imprescindible presentar este telefonema en caso de cualquier reclamación o rectificación.  
La Compañía no responde de los daños y perjuicios que pudiesen ocasionarse con motivo de la prestación del servicio telefónico.

Telefonema del dia 10 de desembre de 1932, on el governador civil autoritza el míting sindical que es realitzà el mateix dia al Centre Cultural d'Esparreguera. Arxiu de la Biblioteca l'Ateneu (actualment es pot consultar a l'AMES).

De fet, en la nostra recerca hem vist que hi ha més llaços entre el dirigent sindicalista i la nostra vila, així, hem trobat un relat que ens parla de la família Quesada, que l'any 1927, procedents de Serón, s'instal·laren a Esparreguera per a treballar a la Colònia Sedó, on començaren a militar a la CNT, ja abans de la Segona República. En aquest relat<sup>26</sup> Carlos Quesada<sup>27</sup> ens explicava que les seves ties li havien contat que elles havien teixit la bandera de la federal del Tèxtil que s'utilitzà en el funeral de Durruti.

Segons ens relata en Josep Maria Cobos referint se a la lluita obrera a Esparreguera entre en Sedó i els seus obrers:

(...) els primers mesos del 1933 van ser molt moguts i es van viure amb molta intensitat especialment a la Colònia Sedó, com així ens ho testifiquen diversos escrits creuats entre l'alcaldia i el govern civil i les actuacions repressives fetes

<sup>26</sup> [http://deportados.es/quesada\\_historia](http://deportados.es/quesada_historia) (data de consulta, 20 de juliol de 2015).

<sup>27</sup> Posteriorment hem efectuat l'entrevista al fill i net dels deportats de la família Quesada. Les seves biografies es troben en aquest web.

per la guàrdia civil amb el consentiment de l'alcalde, si més no, això ho denunciaran alguns obrers. Les acusacions que fan molts dels treballadors del Sindicat Únic van en la línia de denunciar la impunitat amb que actua el sr. Sedó i els seus treballadors més fidels que van armats (parlen de més d'un centenar i esmenten especialment als de la secció del carbur) sense que passi res, de la guàrdia civil que actua sempre al seu servei i fins i tot del propi alcalde que fa com si no passés res. La sensació d'impunitat que impera porta a tots ells a insultar gratuïtament a moltes dones, fer-les insinuacions de mal gust, etc.<sup>28</sup>

Sobre aquests fets hi ha un seguit d'escrits a la premsa anarquista. L'Enric Murà escriurà una notícia a la premsa obrera, on fa referència a un maltractament que ell va patir per part de la Guardia Civil i alguns vilatans. Segons relatava, el 15 de gener de 1933 un grup de persones armades que formaven el sometent i dues parelles de la Guàrdia Civil, sota el comandament del sergent, el sr. Aznar, van anar a casa seva mentre dormia; se'l van emportar cap a l'Ajuntament on hi havia l'alcalde i més membres del sometent i el sergent. Allí l'Enric relata que va rebre insults, amenaces i maltractaments. Referint-se al que aleshores li va dir l'Aznar i a un escrit anterior d'un company obrer (Campos) al mateix diari, escriu:

(...) el cual después de insultarme me propinó unos cuantos puñetazos, diciéndome el sr. Aznar: el día que a las ocho de la noche os vea pasear por la calle sin previo aviso os pongo una del nueve en la cabeza. No digo eso para que se me haga justicia. Ya llegará el día que la haremos todos los parias del trabajo. Eso sólo es, para que conozcáis los ciudadanos y la opinión pública, que lo dicho por el compañero Campos refleja la verdad de los hechos que ocurren en este pueblo dominado por el monárquico Sedó".<sup>29</sup>

---

<sup>28</sup> COBOS, Josep Maria (2021). Op. cit. p.183.

<sup>29</sup> *Solidaridad Obrera*, 22 de febrer de 1933.



Notícia signada per Enric Murà a la premsa referent als fets ocorreguts a Esparreguera el 15 de gener de 1933. *Solidaridad Obrera*, 22 de febrer de 1933.

En formar-se el govern municipal del 23 d'octubre de 1936, l'Enric s'encarregà de la Conselleria de Sanitat i Assistència Social, com a representant del sindicat de la CNT i també, al maig de 1937, el trobem al consistori com a substitut del regidor sr. Francesc Julià, el qual havia presentat la seva renúncia a continuar al davant de la Conselleria de Sanitat i Assistència Social per motius personals. Al desembre de 1937 l'Enric serà inhabilitat; les causes són explicades per l'historiador J.M.Cobos:

Els fets del mes de maig de 1937 van obrir un llarg període d'inestabilitat municipal, que no es va tancar totalment fins al desembre d'aquell any, amb la formació definitiva d'un consistori on tots els regidors de la CNT implicats directament en aquells enfrontaments, van quedar definitivament apartats dels seus càrrecs.<sup>30</sup>

En iniciar-se la Guerra Civil l'Enric havia format part de la Milícies Antifeixistes; aleshores tenia 40 anys, segons el llistat que hem pogut comprovar a l'AMES ell i el Carles Jorba eren els de més edat del grup.

<sup>30</sup> COBOS, Josep Maria. (2021). *Esparreguera 1931-1939. República, guerra, revolució i repressió*. Esparreguera: Nova Casa Editorial, V Premi de Recerca Vila d'Esparreguera. p.183.

<sup>30</sup> *Solidaridad Obrera*, 22 de febrer de 1933. Pàg. 399.

El 21 de novembre de 1937, *Solidaridad Obrera* fa un homenatge a Durruti, després d'un any de la seva mort, i la Federació Lliure de Sindicats d'Esparraguera també s'hi adhereix.



omènech y García Oll-  
rde en el Olympia, pre-  
sombre del Comité Na-  
antifascismo español.

## ADHESIONES

De los presos antifascistas de Barcelona.  
De la F. L. de Sindicatos de Esparraguera.  
De la Agrupación Anarquista "Los de Ayer y los de Hoy".  
De "Los Amigos de México".  
Del Club Internacional Antifascista (Casa degli Italiani).  
Del Comité Regional de Mujeres Libres.  
De las Juventudes Libertarias de Espectáculos Públicos.  
Del Comité Ejecutivo de las Juventudes Socialistas Unificadas de Catalunya.  
Del Comité Ejecutivo de Barcelona de la Juventud Socialista Unificada.  
De la delegación del Norte de las Juventudes Socialistas Unificadas.  
De la Escuela de Militantes de Catalunya.  
De la Solidaridad Internacional Antifascista.  
De la Federación Local de Mujeres Libres.

te los anhelos  
raciones del p  
aal, para con  
mos de impedi  
cueste lo que  
nuestra glorios  
grande expos  
contemporá  
épocas, se con  
dículo y denig  
cogernos por l  
diplomacia int  
prestan oidos  
cias. Añade q  
un pueblo dist  
pueblos del M  
hora presente  
las combinacio  
los diplomático  
Alude al hech  
las clases traba  
do que chocar  
opresoras, y añ  
sólo ellos son lo  
dos a interveni  
definitiva en est  
guerra la sostie  
dora y no la cla  
en esta guerra s  
grado compromi  
una rotunda vi  
riado. Ese oleaj  
continúa—, de d  
do por los bulos  
te, tiene que ser  
so con la barrera  
en de la lucha

## IGNAS

### ESPUESTA

gregados ayer tarde  
ular. Era la misma,  
todas las barridas,  
tantas demostracio-  
graderías, millares  
proletariado barcelo-

Malgrat aquest ambient sindicalista que havia viscut l'Enric, l'Agustí, el seu fill, ens declarà que el seu pare, a casa, mai parlava de política. L'Agustí ens afegí que el pare no era creient.

### La repressió

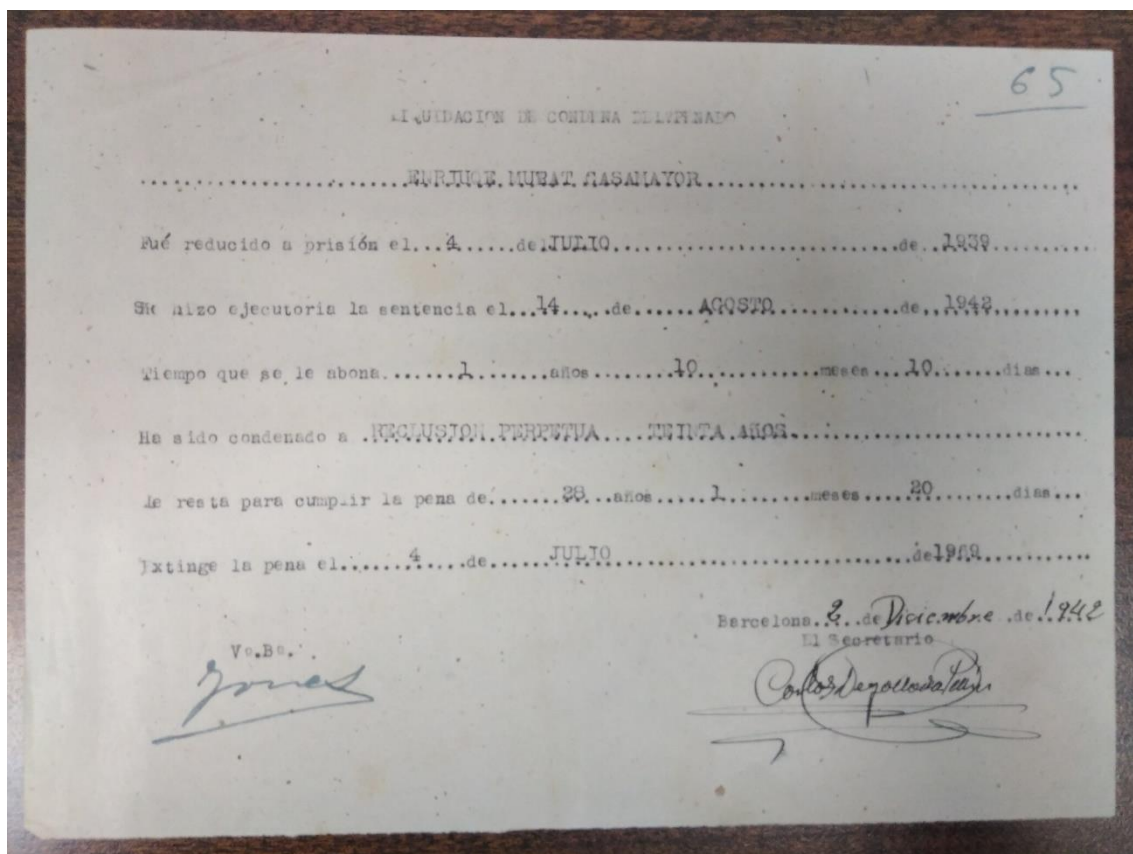
Per analitzar la repressió que va patir l'Enric en finalitzar la guerra, a més del testimoni del seu fill, hem utilitzat la documentació de la Causa general, així hem pogut saber que ell va exercir el càrrec de secretari del jutjat<sup>31</sup> o secretari de la CNT-FAI<sup>32</sup>. També al Consell de Guerra que hem pogut llegir als arxius del

<sup>31</sup> FC-CAUSA\_GENERAL,1597, Exp.8. Pàgina 22, hi podem llegir: Ramo de Esparraguera (Barcelona) | Esparraguera (Barcelona) | Cargo: Secretario de Juzgado. Fecha: 11/06/1941.

<sup>32</sup> Càrrec que ell negà a la seva declaració indagatòria i que queda reflectida a l'informe del jutge instructor, amb data de 14 de gener de 1941.

Tribunal Militar Territorial 3<sup>33</sup>, segons el qual inicialment va rebre una pena de reclusió perpètua. Efectivament, el nostre protagonista entrà a la presó el 8 de juliol de 1939 romandrà a la presó fins al 2 de desembre de 1945.

El nostre protagonista va entrar a la presó Model el dia 8 de juliol de 1939 i es va fer executòria la sentència el 14 d'agost de 1942; acusat de rebel·lió amb la pena de cadena perpètua però en va sortir el dia dos de desembre de 1945

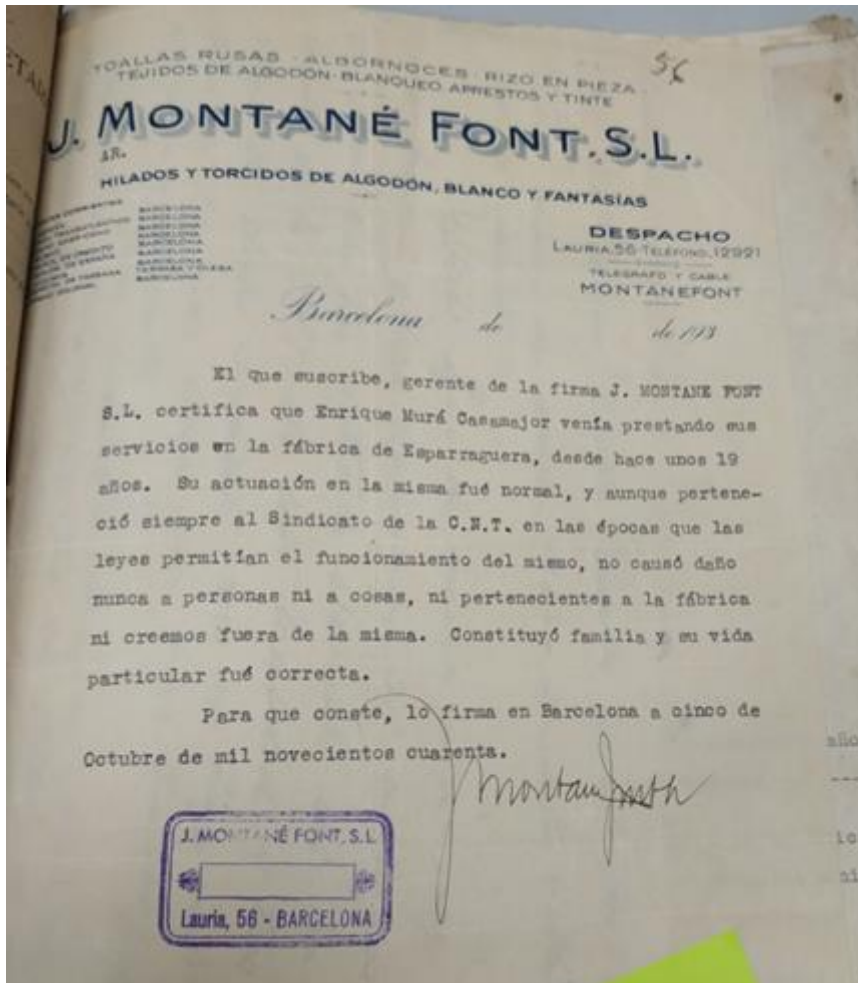


Liquidació de condemna d'Enric Murà, 2 de desembre de 1942. ATMT3.

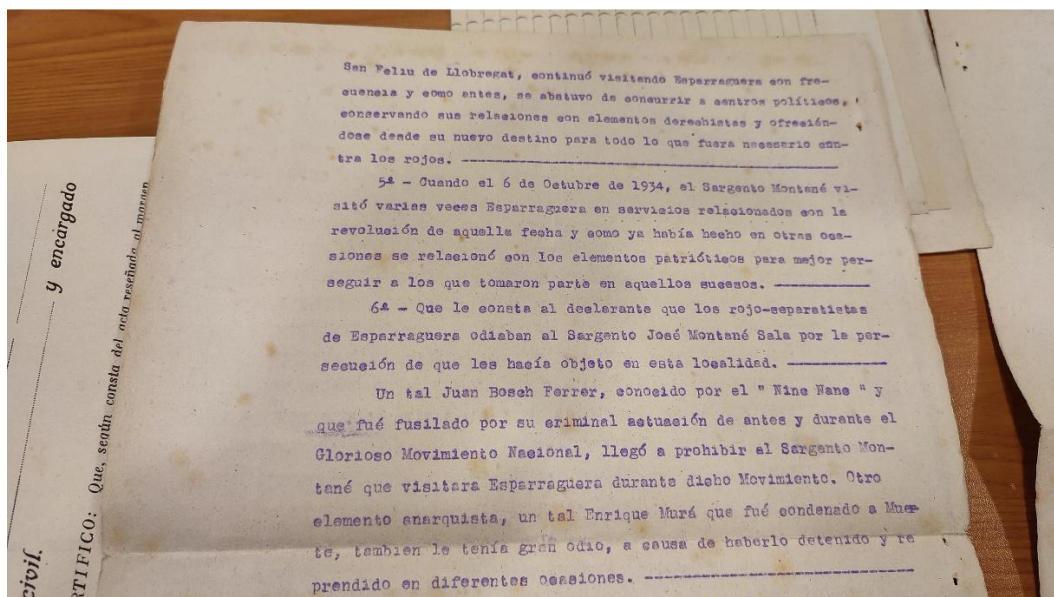
Com es produí en tots els casos, sovint el jutge instructor demanava informació a les autoritats d'Esparreguera, per exemple, a la direcció de l'empresa on ell havia treballat durant 19 anys, J. Montané Font S.L. En Joan Montané en persona va ser testimoni que avalà l'actitud de l'Enric tot dient que havà començat a treballar a l'empres l'any 1919 i que, tot i que va ser membre del Comitè d'Empresa i afiliat a la CNT, mai els va donar problemes<sup>34</sup>. En aquesta empresa hi havia aleshores 140 treballadors i no s'havia produït mai cap mort. Ell havia estat nomenat delegat del sindicat per l'assemblea de treballadors.

<sup>33</sup> Tribunal Militar Territorial 3. Consell de guerra, núm. de causa 013049 (1939-1941) | Resolució: Reclusió perpètua | Referència de l'arxiu: 23052.

<sup>34</sup> Acta de celebració del Consell de Guerra Ordinari del 3 de juny de 1941 celebrat a l'Hospital Militar del c/ Tallers de Barcelona. Arxiu Tribunal Militar Territorial 3 .



Certificat de la direcció de l'empresa J. Montané Font, S.L., on descriu el comportant de l'Enric Murà com a treballador. 5-10-1940. ATMT3



Fragment de l'acusació de l'autoritat falangista sobre Enric Murà. ATMT3

Malgrat tot, l'Enric també tenia crítics al poble i en el seu informe d'acusació hem pogut llegir que se l'acusava per la seva animadversió pel sergent Josep Montané Sala, el qual havia perseguit l'Enric entre d'altres.

L'Enric va ser acusat de revolucionari i d'haver estat president de la CNT local i de formar part de les Joventuts Llibertàries<sup>35</sup>. Tot i així, a part de l'aval del propietari de la fàbrica on havia treballat, també aconseguí l'aval d'un capellà del poble en temps de la II República, Pbre. Jaume Vilageliu, que aleshores vivia a Barcelona però era de Sant Pere de Torelló. Ell relatà que en els moments de màxima dificultat, concretament el mes d'agost de 1936 quan va ser detingut, l'Enric, malgrat ser d'idees d'esquerres i antic militant de la CNT, sempre li donà suport. També quan es produïren els Fets de Maig de 1937, l'Enric li va oferir d'amagar-se a casa seva.

L'Enric també va donar suport als companys de la CNT empresonats com a conseqüència dels Fets de Maig i es negà, juntament amb altres companys del sindicat anarquista que els donava suport, a participar en cap convocatòria del consistori, com podem veure en el document següent:

---

<sup>35</sup> Cosa que ell negà a la seva declaració del Consell de Guerra iniciat el 16 d'agost de 1939 i que estava acusat d'auxili a la rebel·lió militar.

al Consell Municipal d'aquesta Vila  
 company Miquel Galceran,  
 Els sots signats Consellers d'aquest Municipi per la minoria  
 C. N. T., conjuntament amb la Federació Local, sentem i compre-  
 nem que's vergonyós per als moments que viu Espanya, estiguin  
 retinguts una companya nostra d'una manera indigna la qual  
 cosa heredita d'una manera ben palesa, que hi ha algun sector  
 interessat a engranjar les qüestions en lloc de procurar una  
 avençament entre tots els sectors antifeixistes i per tan, en-  
 tensam i acordem:  
 QUA mentres aquets companya estiguin retinguts, aquesta mino-  
 ria no vol prendre part amb cap de les sessions que convoqui  
 aquest Consell i, sola assistirà si es posa, com a punt primor-  
 dial, la discussió dels companya retinguts. Aixó no vol dir pro,  
 que aquesta minoria deixi els seus llocs corresponents.

Per tot qe esposat i esperant ub fareu carrec del present  
 comunicat, signent

Enric Murà *Enric Murà*  
 Ribera *Ribera*  
 J. Llorca *J. Llorca*  
 Juan Berruezo *Juan Berruezo*  
 Alcalde d'aquesta Vila *Juan Berruezo*

Esparreguera, 11 de Setembre de 1.937

Document signat per Enric Murà i altres membres de la CNT dirigit a l'alcalde de la vila, Miquel Galceran. 11-09-1937- AMES.

L'Enric Murà Casamajor va ser inhabilitat el mes de novembre i el substituí al consistori en Joan Berruezo, de la CNT, al desembre de 1937.

## El nostre informant i represaliat Agustí Murà i Bayona

L'Agustí Murà i Bayona va néixer l'any 1923 –en realitzar-li la segona entrevista, el 22 juliol de 2007, tenia 84 anys– i va morir a Collbató l'any 2008. Va anar a l'escola del sr. Tomás i a l'escola racionalista amb el Joan Roigé<sup>36</sup>, que venia de Mas d'en Gall". Aquesta escola estava situada al carrer dels Arbres, on abans hi havia "Les Canyes" i on ara trobem el Centre Dual. També va estudiar a l'escola Puig Elias<sup>37</sup>, a Barcelona, encara que poc temps, perquè aleshores no era tan fàcil anar d'Esparreguera a la capital, així que hi va estar a dispesa, i era car. Segons l'Agustí, aquella sí que era una escola racionalista i, en canvi, aquí a Esparreguera no s'havien acabat d'implantar els nous mètodes<sup>38, 39</sup>.

---

<sup>36</sup> Fou un anarquista, mestre racionalista, mantingué una escola a Sants, primer, i a Esparreguera després (l'escola Llum). Fou un dels fundadors d'*Acción* (1930) i actuà com a delegat del comitè regional de la CNT en el Comitè Revolucionari de Catalunya, l'any 1929-30. A l'arxiu d'aquest projecte s'hi pot consultar el consell de guerra.

<sup>37</sup> Joan Puig Elías (1898-1972), va néixer a Sallent i morí a Rio Grande do Sul, Brasil. Anarquista i pedagog llibertari influenciat pel racionalisme pedagògic de Francesc Ferrer i Guàrdia i la seva Escola Moderna. Va crear l'Escola Natura al barri barceloní del Clot, un centre escolar llibertari, amb una colònia escolar i la revista juvenil *Floreal*, que sobreviurà en la dictadura de Primo de Rivera. L'any 1931, amb la proclamació de la República, l'escola es desenvoluparà encara més. L'octubre de 1936, com a regidor de l'Ajuntament de Barcelona, va ocupar-se de la regidoria de Cultura. L'abril de 1938 va ser nomenat subsecretari del Ministeri d'Instrucció Pública de Segundo Blanco González. Amb la victòria de Franco, va haver d'exiliar-se a França, on va ser internat en diversos camps de concentració. Després va treballar al camp i va poder participar en la resistència contra els nazis en el «Batallón Libertad» entre 1942 i 1944. <http://www.estelnegre.org/documentos/puigielias/puigielias.html> (data de consulta: agost de 2015).

<sup>38</sup> Per entendre a què es refereix l'Agustí, recomanem de llegir GONZÁLEZ-AGÀPITO, Josep: *L'anàlisi del CENU en un discurs de Josep Puig i Elias*. Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació, núm. 12 (juliol-desembre, 2008), pàg. 143-172.

<sup>39</sup> En aquesta adreça del Memorial del Baix Llobregat poden llegir la biografia d'una de les mestres, Maria Roure Calsina: <http://www.memorialbaixllobregat.cat/el-franquisme/repressio-franquista/biografia-58.htm>

l'intendent Batlle de la Vila  
de Esparreguera

La «Agrupació Cultural Estudi»  
ha organitzat una conferència a  
carrec del mestre Racionalista  
Maxim Llorca, el que desenvol-  
larà el tema: La ensenyansa y la  
República.

Dita conferència es donarà  
demà disabte a la 9 1/2 de la nit  
en el local del «Centre Cultural  
Obrer» per lo que trobem a bé de  
manarvos el permis, creiem ens ser  
atorgat.

Viviu molts anys.

Per la Agrupació el secretari  
Pere Quert

Escrit de Pere Quert a l'alcaldia  
d'Esparreguera. Font: AMES

El nostre informant i represaliat era treballador de la fàbrica de tovalloles Montané i Font, del ram del tèxtil, com el seu pare. Hi va començar als 14 anys. Després de la guerra havia treballat a Olesa de Montserrat dos o tres anys, de manyà; aleshores havien ensorrat el pont que unia les dues poblacions, i el nostre protagonista havia d'anar a peu cap a Olesa de Montserrat, però passant per la palanca de Can Sedó, actualment també destruïda a causa d'un temporal.

En aquesta entrevista, ens recordava quan es va col·lectivitzar l'empresa Montané i Font, i també rememorava la de la fàbrica tèxtil de Can Sedó. Destaca com a dirigent d'aquesta col·lectivització, en Ramon Jiménez, un anarquista de la CNT d'Esparreguera.

Agustí Murà va treballar quasi tota la vida a la fàbrica Joan Montané i Font –en el moment de la col·lectivització tenia 160 treballadors<sup>40</sup>. El director que hi havia aleshores, el Pepito Angunells –li deien el coix–, vivia a la cantonada de l'actual

<sup>40</sup> A. SOUCHY I P. FOLGARE *Colectivizaciones. La obra constructiva de la revolución española*. Ed. Fontamara, Barcelona, 1977. Pàg. 183

Taquígraf Garriga amb l'avinguda Francesc Macià. Aquest va ser director durant la Guerra Civil i hi restà fins a la seva mort; aleshores va ser substituït pel Lluís Masferrer, que arribà a ser alcalde d'Esparreguera l'any 1940.

A l'entrevista ens declarava:

A la fàbrica hi havia tres seccions: els telers amb 43 treballadors i 43 telers, el blanqueig, la manyeria, confecció i la filatura (rodets). Hi havia també magatzem. El magatzem era on hi ha la porta ara. A l'esquerra era la manyeria, a la dreta els telers i enfront era el blanqueig.<sup>41</sup>

L'Agustí treballava com a teixidor –l'ofici més ben pagat de l'empresa–, la resta d'aquesta secció eren dones. En moment de penúries recorda que l'empresa els facilitava pa o farina, però poques vegades.

En començar la Guerra Civil, l'any 1936, l'Agustí tenia 13 anys i va veure com cremaven la rectoria i tots els papers.

L'entrevistat ens recorda que la CNT es trobava a l'actual carrer Taquígraf Garriga cantonada amb el carrer dels Arbres.

Estaven al primer pis i s'entrava pel carrer del Taquígraf Garriga on hi havia un safareig sota de l'escala.

La CNT es va fundar l'any 1931-32 i quan va venir la guerra van posar la CNT en aquest pis, 1r pis. Van tirar algun envà a terra. Després es va requisar el local de Can Vinyals, l'antiga casa de la Guàrdia Civil, al carrer dels Arbres.<sup>42</sup>

D'aquesta entrevista és interessant de veure algunes dades que ens dona sobre el sindicalisme a Esparreguera. Ens parla dels trentistes, doctrina i estratègia preconitzades pel sector de la CNT favorable als signants del manifest dels Trenta<sup>43</sup>. En realitat, recollí l'ideari formulat pels principals dirigents sindicalistes de la CNT durant la Dictadura de Primo de Rivera davant dels partidaris de convertir la CNT en un organisme explícitament anarquista, bé que el 1931 hom mirà de limitar el paper de la FAI dins de l'organització confederal. El trentisme impulsà, a la fi, la constitució dels Sindicats d'Oposició.

---

<sup>41</sup> MURÀ, Agustí (2007). Entrevista citada.

<sup>42</sup> *Ibíd.*

<sup>43</sup> Significà un esforç per a fixar una posició *constructiva* envers el paper del moviment obrer dins la Segona República i alhora era tot un programa contra el predomini de la FAI dins la CNT. Hom assenyalava els recursos de poder i resistència de l'estat i de la classe capitalista i recriminava els intents d'unes minories enfront de la seva proposta d'una preparació sindical a llarg terme. El manifest sembla que fou redactat per Àngel Pestaña, i entre els signants cal destacar Joan López, Agustí Gibanel, Ricard Fornells, Progreso Alfarache, Camil Piñón, Joaquim Cortès, Pere Massoni, Francesc Arias, Roldán Cortada, Sebastià Clara, Joan Peiró, Pere Cané, Espartaco Puig, Marià Prat, etc. De fet, però, el manifest fou superat pels esdeveniments (vaga general de la construcció al setembre del 1931, insurrecció de l'alt Llobregat al gener del 1932, etc.) i no pogué evitar una gradual marginació del sector més sindicalista de la CNT, els anomenats Sindicats d'Oposició. GEC.

Recordo el Carlets Jorba i la seva filla, la Magdalena, el seu germà que va morir a la guerra. Era un dels fundadors de la UGT. Els deien trentistes perquè 30 es van separar de la CNT. El Carles n'era un; també L'Elena, que li deien el pipes, no sé per què li deien, perquè no fumava, crec que es deia Josep. Es van barallar amb els de la CNT. Aleshores hi havia una entitat que es deia "Les Canyes". Van fer una assemblea els treballadors de Can Sedó i de cal Montané, no sé de què tractava, però van arribar a les mans. Es van tirar les cadires de boga pel cap.

A l'entrada d'aquesta entitat hi havia un cafè, després passaves per un passadís cap al pati i després la sala d'esbarjo. És allà, a l'actual centre Dual, del carrer dels Arbres, on després hi va haver el Frente de Juventudes. A les Canyes hi anaven els rabassaires, era la seva entitat, encara que no oficialment. Allí es van barallar la CNT i la UGT, van volar les cadires i van arribar als punys. Això era abans de la guerra, l'any 1931-32.<sup>44</sup>

De la seva joventut, recorda una altra entitat, L'Estrella, situada al carrer dels Arbres on actualment hi ha l'escola Estel, que segons ell era l'entitat de les dretes. També ens rememora l'Ateneu, que representava les esquerres, i el seu president mort, en Nin. En aquesta entitat hi predominava ERC, per això el seu pare no tenia costum d'anar a l'Ateneu i només anava al sindicat de la CNT.



Platea del teatre de L'Estrella, 1932. Arxiu de La Passió d'Esparreguera

En parlar de la Guerra Civil, l'Agustí rememorava les barricades que van fer al Carrer Barcelona:

---

<sup>44</sup> MURÀ, Agustí (2007). Entrevista citada.

Fèiem barricades aquí a Esparreguera, a l'última casa del carrer Barcelona, a mà dreta, a ca la Pageda, proper a cal Bacallaner. La botiga del Daudé, per ser més exactes. Allí hi havia una vinya on ara hi ha els pisos de la Flex. Allò era la vinya de cal Bacallaner. En temps de la verema, el meu avi hi treballava, feia les caixes del raïm i jo li portava el dinar. Precisament en aquella vinya hi van fer unes barricades, i jo hi vaig anar voluntàriament. Arribaven soldats del front de Belchite que ens deien: *sí, aneu fent barricades que us mataran*. Així la vàrem abandonar i no es feren més barricades.<sup>45</sup>

En acabar la guerra, el seu pare s'havia escapat, i la seva mare i ell varen marxar amb la resta d'exiliats en direcció a França, i pel camí es varen trobar una expedició que venia de Mataró i hi anava el seu pare. Primer es trobaren la Paquita Musté, i aquesta els va dir que s'havia trobat el seu pare, l'Enric, amb una colla d'evacuats d'Esparreguera. Quan trobaren el pare, aquest els va dir que res d'anar a França i es quedaren en una bòbila de Sarrià de Ter, i d'allà, a Olot: "El pare es deixava veure sovint allí, a Olot, i la mare s'hi empipava perquè tenia por que ens denunciessin"<sup>46</sup>.

A Olot s'estigueren en un forn de pa, perquè un dia, quan havien anat a comprar pa, els havien donat feina a canvi d'alimentar-los (l'amo es deia Sala). Però no els tractaren massa bé. Recorda que dormien sobre sacs plens de farina. D'allí van marxar a Vic. Aprofitaren que passà un camió amb nord-africans, que anava cap a Vic i que s'aturaren a menjar pa (eren soldats de Franco); aleshores la família aprofità per marxar amb ells cap a la ciutat d'Osona, Vic. Evidentment que no els explicaren què hi feien en aquell indret.

A Vic hi teníem una tia de la meua mare, que vivia al carrer Major i vàrem anar a veure què passava. Hi vàrem ser uns quants dies i, un dia, el meu pare es va posar en una cua de Vic on donaven salconduits per anar a Barcelona –encara en conservo–.<sup>47</sup>

Es quedaren a Barcelona a casa d'uns cosins que els van ajudar. Després, la família marxà a Esparreguera i el seu pare es quedà a Barcelona. Un dia, quan aquest anava a buscar pa –s'estava al carrer Entença, núm. 222–, es va trobar una persona d'Esparreguera que el coneixia –i que no era una persona destacada de dretes–, que el va denunciar tot cridant uns policies que passaven per allí. Aleshores fou empresonat.<sup>48</sup>

---

<sup>45</sup> MURÀ, Agustí (2007). Entrevista citada.

<sup>46</sup> *Ibidem*.

<sup>47</sup> *Ibidem*.

<sup>48</sup> A la seva declaració al Consell de Guerra, l'Enric contà que el dia 21 de gener, anà a visitar-se a un oculista (Sr. Simon) a Barcelona i, en tornar a Esparreguera, el van detenir. El van portar al teatre Coliseum i d'allí a una caserna del c/Rocafort. Després intentà retornar a Esparreguera però els milicians no el van deixar i de Barcelona va marxar cap a Olot. Finalment va poder retornar a Esparreguera.

L'Agustí, primer va estar sis dies reclòs a Sant Feliu, abans de ser empresonat a Barcelona. L'acusaven de formar part de les Joventuts Llibertàries. Li van fer un Consell de Guerra l'any 1943.

Per a ell, el final de la guerra va ser tràgic; el van agafar presoner a Esparreguera, aleshores tenia 16 anys. Hi havia una sra. que li deien P<sup>49</sup>..., "la C...", i que vivia on hi ha el bàsquet, al carrer de l'Hospital. Aquesta sra. els va denunciar. Segons ell, no tenia cap raó, ho feia perquè era de dretes.

A mi em van tancar en un calabós que tenia una finestreta que donava a la Plaça de l'Ajuntament, i aquesta sra. va explicar al Guàrdia Civil (J.L.O.) que jo parlava amb la gent del carrer i aquest em va donar un cop que em va obrir l'orella. La meva mare cada dia em portava una carmanyola amb menjar. Un dia, a sota, m'hi va posar un paperet recargolat dins d'una capseta de pastilles "Juanoles", que mai he sabut què hi deia perquè aquesta dona ho obria tot. Aquesta senyora, va mirar al cistell i va descobrir el paper, i li va dir al Guàrdia Civil i aquest em van donar una pallissa. Mai he sabut què deia el paper.

Un altre Guàrdia Civil (El B..., el gorra blau, que li deien) va venir a cal Montané i em van dir que em demanaven, i em va dir "vamos". No em va deixar acomiadar dels treballadors. Em varen portar a l'Ajuntament i em va apallissar, i no havia fet res.

A la presó estava sol. Una nit de les que estava a la presó, el mes d'octubre, em van venir a buscar i em van portar per darrere de les eixides del carrer Cavallers, a les 11 o les 12, i els guàrdies feien teatre com si m'anessin a matar. Em van portar fins al camp de futbol antic, més avall de la Passió, i em van apallissar i em van obligar a despullar-me, i amb les mans lligades a la porteria, tot nu, em van pegar. Després em van tornar a la presó.<sup>50</sup>

No va fer el servei militar perquè fou empresonat i hi va estar prop d'un any i el seu pare set. Abans d'anar a la Model, el van portar al convent de Sant Elies i d'allà a la Model perquè el seu pare havia fet una instància per aconseguir que estiguessin junts. Recorda que la reclusió fou dura –en una cel·la d'una persona n'hi havia 16.

Un any més tard, es retrobaren pare i fill a la presó Model. L'Agustí, com hem dit anteriorment, hi va romandre un any. Allí va reconèixer el director de l'orquestra, que era en Boada, que havia anat una vegada a La Passió, a l'Ateneu, i per això l'Agustí el coneixia. També varen coincidir amb l'Anguera d'Esparreguera.

De polítics esparreguerins recorda un gran amic, en Joan Canals<sup>51</sup>, fonedor, que havia estat regidor de l'Ajuntament, juntament amb el seu pare. L'Agustí ens va

---

<sup>49</sup> S'ha posat el nom i el motiu familiar amb les inicials.

<sup>50</sup> MURÀ, Agustí (2007). Entrevista citada.

<sup>51</sup> El Joan Canals era nascut a Esparreguera l'any 1903 i estava casat amb Montserrat Guixà Llopart, també d'Esparreguera. Tenien una filla, Anna Maria, nascuda l'any 1931 i que treballà,

dir que va morir a França, però al llibre de Joan Corbalà, *Justícia, no venjança: els executats pel franquisme a Barcelona (1939-1952)*<sup>52</sup>, figura a la llista dels executats pel franquisme i és enterrat al Fossar de la Pedrera. Fou jutjat l'1 d'abril de 1939 i era d'ERC.

L'Agustí rememorava l'existència del Partit Radical, que estava situat on actualment hi ha el Restaurant Montserrat (Cal Xef), a l'avinguda Francesc Macià, a la primera planta. L'Alfred Sedó, amo de la fàbrica Sedó, fou conseller de finances amb Lerroix <sup>53</sup>: *El poble estava dominat pel Sedó*, ens deia l'Agustí a la seva entrevista.

El nostre informant ens parlava dels nens exiliats durant la Guerra Civil que s'estaven a La Puda. *Eren de la banda d'Irun*<sup>54</sup>. El seu pare els portava pa i queviures amb un camió acompanyat pel Maties Matas que també era anarquista.

L'Agustí no era creient, però no tenia mal record de l'Església, de fet es va casar per l'Església, malgrat la seva ideologia. Això sí, recordava quan van cremar l'església:

Hi havia un camió carregat de persones que agafaven coses de l'església i ho portaven al camp de futbol antic, on van cremar els sants. Allò em va esgarrijar força!<sup>55</sup>

És colpidora la visió que té sobre la repressió:

Els primers anys del franquisme, els treballadors no parlaven de repressió ni de res perquè tenien por. Aquella època era, va ser, l'època de la por".<sup>56</sup>

## **Col·laboració amb els maquis**

L'Agustí Murà es va veure implicat en el cas dels maquis d'Esparreguera als anys cinquanta amb els germans Soler. Aquests germans, la biografia dels quals es pot trobar en aquest web, estaven acusats d'estar implicats en una causa més àmplia que pretenia acorrallar el famós maqui Quico Sabater, amb el qual havien tingut relació (fins i tot aquest havia estat un parell d'ocasions a Esparreguera a casa seva). Els germans Soler entraven i sortien clandestinament de França i/o Andorra i en una de les ocasions es van estar a la Pobla de Segur a casa del Joan Bayona

---

com el seu espòs a S.A. Sedó, en cta. Vivien al C/ Torrent Mal, 16. Els descendents van anar a viure a Andorra.

<sup>52</sup> Cossetània Edicions, 2008 (pàg. 168).

<sup>53</sup> És interessant de visionar el vídeo: *Alejandro Lerroux visita la Colonia Sedó (1934)*

[https://www.youtube.com/watch?v=FIX1d\\_Wt7Pk](https://www.youtube.com/watch?v=FIX1d_Wt7Pk).

<sup>54</sup> MURÀ, Agustí, entrevista citada.

<sup>55</sup> *Ibidem*.

<sup>56</sup> *Ibidem*.

(parent de l'Enric<sup>57</sup>) un mes i mig, però el 29 de setembre de 1943, els germans seran detinguts encara que, la nit del 3 al 4 d'octubre fugiran i no els podran trobar. Tot i així, s'havien deixat documentació que les autoritats de la Poble creien que era irregular o falsa per això pregunten a l'Ajuntament d'Esparreguera *pues la mayoría de documentos llevan fecha, firmas y sellos de las Autoridades Civiles y militares de Esparreguera*<sup>58</sup>. En aquests documents hi apareixien implicats l'Agustí Murà Bayona, Antoni Costa Batalla, Josepa Bros Canals, Consuelo Soler Bros, Rosalia Rajadell Viñas<sup>59</sup> i Montserrat Cortiella<sup>60</sup>. Aquestes persones es veu que visitaven sovint els germans Soler mentre ells estaven amagats a casa dels seus pares a Esparreguera. Afegirem que vivien al mateix carrer que l'Enric i l'Agustí.

Per altra banda, el Joan Bayona també va declarar<sup>61</sup> com a testimoni davant del jutge, el fet d'haver rebut algun paquet a Barcelona per encàrrec del seu nebot, Agustí Murà, amb la finalitat que el fes arribar al Miquel i Ramon Soler.

L'Agustí i la resta d'acusats per falsedat de documents van ser processats i el sumari "ha sido declarado concluso (...) y pendiente de ser elevado a la Superioridad" el 22 de setembre de 1944, com podem veure al document de més avall.

---

<sup>57</sup> Joan Bayona Castells. A la declaració prèvia al judici aquest parlava de l'Agustí Murà com el seu nebot. ATMT3

<sup>58</sup> Sumaríssim, número de causa 032499 (1943-1944). Jutjat Militar de la Capitania General de la IV Regió Militar, 20 de setembre de 1948. TMT3.

<sup>59</sup> Nascuda el 23/08/1921 a Arnes, Tarragona, i que vivia al c/ Montserrat, 54 baixos.

<sup>60</sup> Nascuda a Esparreguera el 31/12/1922 i que vivia amb els seus pares i germans al c/ Laureà Miró, 19 baixos, per tant, veïna de Ramon Soler.

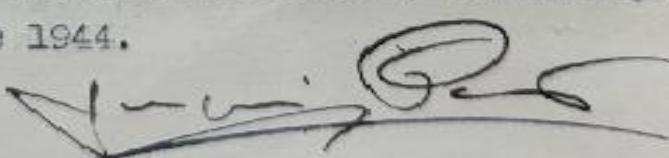
<sup>61</sup> A Sant Feliu, 23 de novembre de 1943. En Joan era nascut a Esparreguera però residia a la Poble de Segur i treballava com a xofer.

176

En contestación a su oficio de  
12 del actual Num. 1718, tengo el -  
honor de participarle que con el -  
Ne 339 de 1943, se instruye sumario  
en este Juzgado sobre falsedad, con-  
tra AGUSTIN MURÀ BAYONA, RAMÓN SOLER  
BROS, MIGUEL SOLER BROS, ROSALINA RA-  
JADEL VIÑA, CONSUELO SOLER BROS, y -  
JOSEFA BROS CANALS, que han sido de-  
clarados procesados; cuyo sumario ha  
sido declarado concluso por auto de  
18 del actual y está pendiente de ser  
elevado a la Superioridad (Sección 2ª  
de la Audiencia Provincial de Barce-  
lona, Relatoria-Secretaria de D. José  
Mª Galí Rubio).

Dios guarde a V.S. muchos años.

SAN FELIU DE LLOBREGAT, 22 de Septiem-  
bre de 1944.



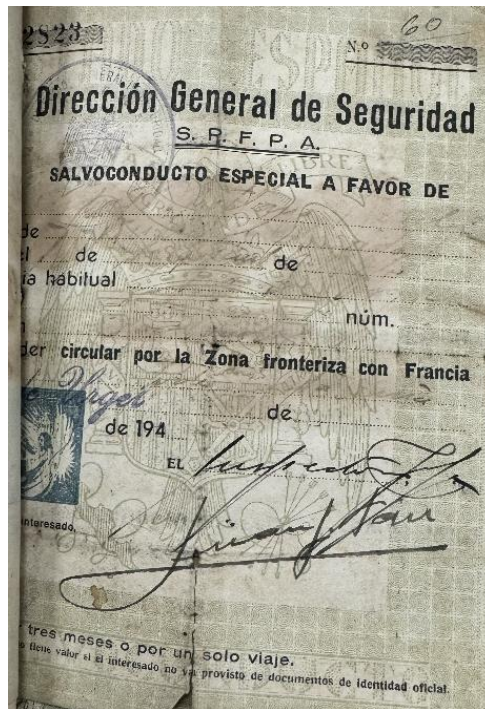
Comandante Juez Instructor del Juzgado Militar  
n.º 5 (Rambla Stª Mónica 29 bis)

BARCELONA

Com a conseqüència de la investigació, a l'Agustí Murà Bayona li van trobar a casa seva material que servia per a falsificar documentació:

(...) líquidos e imprentilla... una relación de todos los actos políticos celebrados en esta localidad desde su liberación, con los nombres de las principales personas adictas a la Causa Nacional que tomaban parte en dichos actos; otra relación con

nombres de películes ironitzant al Caudillo, a les principals Jefs Militars de Nuestra Santa Cruzada, así como Ministros u Jerarquías del Movimiento<sup>62</sup>.



Un dels documents que van incautar als germans Soler i que va ser un motiu d'acusació per a l'Agustí Murà.

L'Agustí Murà Bayona, que tenia 20 anys i era xicot de la germana dels Soler, la Consuelo, va negar les acusacions de complicitat que se li feia, tot i que reconeixia que el Ramon i el Miquel havien estat a Esparreguera als volts del Nadal de 1942 però que havien fugit a França al cap de quinze dies.

Per altra banda pesava en els informes el fet que hagués estat considerat anarquista i l'acusaven també d'haver-li trobat:

(...) una relación de todos los actos políticos celebrados en esta localidad desde su liberación, con los nombres de las principales personas adictas a la Causa Nacional que tomaban parte en dichos actos; otra relación con nombres de películas ironizando al Caudillo, a los principales jefes Militares de Nuestra Santa Cruzada, así como a Ministros y Jerarquías del Movimiento. También le fueron ocupados numerosos libros de ideología anarquista y libertaria.<sup>63</sup>

Pel que fa a l'Antoni Costa Batalla se l'acusava d'haver participat als Fets d'Octubre de 1934 i per això va ser condemnat pels tribunals militars a sis mesos i un dia de presó. Se l'incriminava de separatista i d'esquerres, entre d'altres càrrecs.

A la mare de la Consuelo, Josepa Bros Canals<sup>64</sup>, se li recriminava d'haver amagat els seus fills Ramon i Miquel a casa seva uns quinze dies i donar-los documentació

<sup>62</sup> Sumarísim, número de causa 032499 (1943-1944). Jutjat Militar de la Capitania General de la IV Regió Militar, 20 de setembre de 1948.

<sup>63</sup> Ibídem.

<sup>64</sup> Nascuda a la Beguda Alta.

falsa per a fugir cap a França. Ella va donar el nom dels que visitaven els seus fills i també hi havia el de l'Agustí, xicot de la Consuelo i també declarà que l'havien visitada en una altra ocasió feia un any.

La Consuelo en la seva declaració confirmà el que havia dit la mare i afegí que reconeixia que ella també els havia facilitat documentació falsa.

L'Agustí entrà a la presó de Sant Feliu el dia 24 d'octubre de 1943 i s'hi va estar fins al dia 30 del mateix mes. El nou de desembre de 1944 entra a la presó Model de Barcelona i en sortí el dia 25 de juliol de 1945<sup>65</sup>.

Per la seva banda Rosalia Rajadell reconeixia a la seva declaració el fet d'haver lliurat als germans Soler documentació que després falsificarien.

---

<sup>65</sup> Arxiu Nacional de Catalunya (fons de la presó Model).